

tekst:
eter
pek
n
ico
olak

De Rotterdamse wijk het Oude Westen staat voor het ernstigste probleem in zijn roemruchte recente geschiedenis. Afbraak van de verkrotte woningen kon worden voorkomen, verpaupering is teruggedrongen, de massale toeloop van buitenlanders en Surinamers kon dank zij redelijkheid en nuchterheid worden verwerkt.

Maar tegenover de heroïne-problematiek lijkt de wijk machteloos. Het verslavingsgif is via alle straathoeken van de West-Kruiskade de wijk verder binnengedrongen. Terwijl steeds meer stadsvernieuwingswoningen in de steigers staan, symbool van volhouden en geloof in de toekomst, ondergraaft de heroïne-handel de sociale structuur van de wijk. Opmerkelijk feit:

buitenlandse werknemers die "het gemaakt hebben" in Nederland, verhuizen al naar andere delen van de stad. De Aktiegroep Oude Westen probeert het gemeentebestuur onder druk te zetten. Huurders zijn opgeroepen geen huur meer te betalen.

Onderwijzers, buurtwerkers en pedicures gooiden vorige week voor één dag het bijtje er bij neer: de heroïne moet de wijk uit. Maar in Amsterdam is al gebleken wat er gebeurt wanneer het concentratiepunt van de heroïne-handel wordt schoongeveegd. Elders in de stad ontstonden nieuwe problemen.

Bij de foto:
De West-Kruiskade: op bijna elke straathoek hetzelfde beeld van samentrekkingen van hard-drugsgebruikers.

Heroïne: 't Oproer is nabij

Kinderen spelen doktertje met weggegooide spuitjes

voor het
vriende
de deel
nige Suri
nams ra
n in de
nsep van de
ndelaren
verdo
nde mid
den.

Het klinkt als een dreigement, maar het is de harde werkelijkheid: straks slaat de vlam in de pan. De bewoners van het Oude Westen kunnen niet langer lijdzaam toezien hoe hun wijk wordt verpest door de handel in verdovende middelen.

Vijf jaar geleden begon het in het klein op de West-Kruiskade, op een paar straathoeken, voor cafés. Inmiddels kent iedereen de termen als "de scene", de "dealers" en de "junkies". De scene is doorgedrongen tot diep in de woonstraten, blitse auto's van de dealers flitsen over de verkeersdrempels en dag en nacht zie je de junkies op pad om hun volgende shot te gaan halen in een pasgeopend koffiehuisje of een dichtgetimmerd pand.

Een jaar geleden toog de Aktiegroep Oude Westen naar het stadhuis om B en W duidelijk te maken dat het zo niet langer kon. Zichtbaar resultaat bleef echter uit. Voorzitter Wiebe de Jong van de Aktiegroep zegt: "Burgemeester Van der Louw weet veel te goed dat wij de best georganiseerde wijk van Rotterdam zijn. Dat wij de mensen in de hand weten te houden. Daarom kan hij zich veroorloven de zaak op z'n beloop te laten. Maar ik kan niet meer garanderen dat we de mensen nog in de hand hebben."

Op buurtvergaderingen geven bewoners regelmatig blijk van radicale ideeën. Die variëren tussen het bestormen van het stadhuis en het kort en klein slaan van de hele Kruiskadescene. De Aktiegroep tracht met andere middelen - huurstaking, het niet laten functioneren van buurtvoorzieningen - het gemeentebestuur onder druk te zetten. "Maar ik moet er niet aan denken dat vandaag of morgen de vonk in het kruitvat kan slaan," zegt Wiebe de Jong.

De overlast en schade die de buurt ondervindt van de handel in hard drugs uit zich op velerlei

wijze. Het meest hoor je de klacht over de sterk toegenomen criminaliteit: diefstallen, opengebroken auto's, inbraken. "Vroeger," zegt Wiebe de Jong, "kon je met één looper alle huizen in 't Oude Westen binnengaan. Nu moeten er Lipsloten op de deuren en grendels op de benedenramen. Lang niet iedereen beseft wat dat betekent voor een buurt."

Ook de zo moeizaam bevochten rehabilitatie van de wijk komt in de knel. Dat is niet alleen een kwestie van stadsvernieuwing, maar ook van integratie van verschillende bevolkingsgroepen. De mensen die aan die processen wilden meewerken, trekken weg uit de wijk. DAT betekent ook weer minder klandizie voor de middenstanders, de buurtwinkeliers. En elke winkel minder in het Oude Westen, betekent een heroïne-tent erbij.

Jan Roggeveen van de Aktiegroep: "Wat we ervoor in de plaats krijgen, zijn marginale horeca-bedrijven, die zich vestigen omdat de heroïne-handel hier zit. Je ziet de broodjeszaken, cafés en Turkse koffiehuisjes als paddestoelen uit de grond schieten. Pas is er in de Van Speykstraat nog zo'n Turkse zaak verbouwd voor 65.000 gulden. Je maakt mij niet wijs dat dat geld er weer uit komt met een paar klanten die kopjes koffie drinken."

Wiebe de Jong: "Wat mij het meeste dwars zit, is dat de onderlinge sociale verhoudingen naar de knoppen gaan. Het eerst zijn de Nederlandse gezinnen weggetrokken. Nu zie je al dat de buitenlanders met vast werk op het vinketouw zitten voor een woning elders. Wat we dan overhouden in de wijk, zijn de doordouwers, de mensen die hier blijven wonen omdat ze al tijd in het Oude Westen hebben gewoond, en de mensen die aan de zelfkant van de maatschappij leven."

Een schrijnend stukje werkelijkheid is de strijd die de Aktiegroep thans voert om het enige stukje openbaar groen in de wijk 's nachts afgesloten te krijgen. Die openbare tuin is na eindeloze gesprekken tot stand gekomen achter de nieuwbouwwoningen in de Gouverneestraat.

Het groen wordt echter niet alleen gebruikt door de wijkbewoners maar ook door heroïne-verslaafden, die er hun spuiten laten rondslingeren. Het nieuwste kinderspelletje is nu doktertje spelen met zo'n geïnfecteerde injectiespuit. Geelzucht is nog maar het minst erge van wat een kind kan overhouden aan een speels prikje in de huid.

Zulke dingen zetten de buurtbewoners op scherp. Ze verwachten dat de gemeente iets doet, dat de Justitie eens ingrijpt. Maar wat er gebeurt, is nog steeds "dweilen met de kraan open," zoals commissaris Blaauw van de Rotterdamse politie het zo treffend zei. Wiebe de Jong geeft een voorbeeld: "De ene dag wordt een heroïne-tent door de politie gesloten en de volgende dag wordt er een pand gekraakt en gaan ze weer vrolijk verder. Als dat pand dan weer wordt gesloten, gaan ze terug naar het oude adres. Dat kan, in een oude wijk waar de stadsvernieuwing volop aan de gang is, waar vele panden dichtgetimmerd zijn en waar geen goed vestigingsbeleid is voor leegkomende panden."

De tijd dat de Aktiegroep zich sterk maakte voor opvang en begeleiding van verslaafden is voorbij. De praktijk heeft geleerd dat een methadon-bus of opvangcentrum als Opo Hosu sputtertjes op een gloeiende plaat zijn.

Concentratie

Voor de Justitie is concentratie van de drugs-scene rond de West-Kruiskade het meest te verkiezen. De zaak blijft zo redelijk overzichtelijk. Een ander belang, dat van de handhaving van de openbare orde - dit is ook een zaak van de burgemeester - zou echter meer gediend zijn met een verspreiding van de problematiek.

"Verdeel en heers," noemt Wiebe de Jong het. Maar de Aktiegroep heeft aan zo'n tactiek geen behoefte. "We weten dat als je hier de heroïne-handel onderdrukt, ze zich verplaatst naar andere wijken, noem Nieuwe Westen, Middelland of Spangen.

Dat willen we natuurlijk niet, zoiets zouden we onze eerste vijanden niet aan willen doen. Helemaal uitroeien of verplaatsen naar een uithoek als de Spaanse polder is natuurlijk ook niet haalbaar. Daarom pleiten we voor een opvang zoals in de Amsterdamse drugscafés. Maar dan niet in een woonwijk. De paviljoentjes op het Weena, in de zogenaamde kashba, lijken ons het meest geschikt.

Maar Van der Louw wil er niets van weten. Hij wil niet dat hij mede-verantwoordelijk wordt voor een situatie waarin mensen in die gebouwtjes naar de donder gaan!", roept Wiebe de Jong verontwaardigd uit. "Hij is toch niet zo goed verantwoordelijk voor de situatie hier en nu in het Oude Westen, waar mensen ook hun eigen graf staan te graven, en bovendien onwonnen overlast aandoen."

'Mijn dochter is verslaafd door gesubsidieerde drugs'

Bij de foto:
Op de Zeedijk liet de Amsterdamse burgemeester alle drugscafés sluiten: het begin van een tragedie.

In een Amsterdams café sprak een ernstig kijkende man over zijn dochter van vijftien, die onverhoeds verslaafd was geraakt aan heroïne.

"Ze krijgt vrijwel geen zakgeld," zei hij, "en ik vroeg me dus af hoe ze dat spul kon betalen. Na lang aandringen vertelde ze, dat ze het gratis kreeg van Surinaamse heroïne-dealers in café Het Spiegelje in de Kinderstraat. Ik ben erheen gegaan en heb vastgesteld dat het café inderdaad bestond en in de buurt bekend was als een drugscafé. U zult het niet geloven, maar het café ligt recht tegenover het hoofdbureau van politie."

Het is duidelijk wat hier aan de hand was: het meisje was "in opleiding" voor het tegenwoordig in Amsterdam steeds meer uitgeoefde beroep van heroïne-hoertje.

Dat dit gebeurde in de schaduw van het hoofdbureau van politie, zetel ook van de Amsterdamse narcotica-brigade, wekt wel de meeste verbazing. Maar chef narcotica-brigade Sietsma kon niet anders doen dan moedeloos de schouders ophalen toen we hem voorhiielden dat zijn mensen schromelijk te kort schoten.

"Wat wilt u," zei hij, "natuurlijk kennen we dat Spiegelje. We zijn niet achterlijk! Maar we staan hier machteloos tegenover, want dit centrum van heroïne-handel is een door de gemeente ingericht en gesubsidieerd drugscafé!"

Later zou Sietsma in het openbaar heftig stelling nemen tegen burgemeester Polak, die "willens en wetens" in 'zijn gesubsidieerde drugscafés de heroïne-handel zou bevorderen. Deze uitspraak leidde tot verontwaardigde vragen in de gemeenteraad.

Maar Sietsma werd op zijn werk icken bediend: in een zojuist verschenen nota stelden B. en W. de raad voor de drugscafés te

sluiten. Einde van een totaal mislukt experiment, dat de gemeente handenvol geld en wethouder Irene Vorrink zelfs haar politieke hoofd heeft gekost.

De treurige affaire begon in december 1978. Aan de kop van de Zeedijk, waar een groot aantal Surinaamse drugscafés waren gelegen, werd de toestand onhoudbaar. Burgemeester Polak gaf de politie opdracht al deze gelegenheden te sluiten.

De tweeduizend wanhopige Surinaamse drugsverslaafden zochten een heenkomen bij de Stichting Opbouwwerk Surinamers Amsterdam (SOSA), gesubsidieerd door de gemeente en ondergebracht in een voormalig bankgebouw in de Vijzelstraat.

Bij een inval in dit subsidieparadijs der Surinaamse welzijnswerkers trof de politie er een goudmijn aan van gestolen paspoorten, cheques, rijbewijzen, portefeuilles, autoradio's en cassetterecorders, alles ongetwijfeld "betaalmiddel" bij de aankoop van heroïne. Na deze vondst moest de burgemeester besluiten tot sluiting van de SOSA.

De opgejaagde verslaafden gingen onder leiding van hun welzijnswerkers over tot het kraken van het theater de Doelen aan de Kloveniersburgwal. Omwonenden kwamen weldra in opstand en eisten in een kort geding van de gemeente hen van deze overlast te verlossen. Aldus besloot de president van de Amsterdamse rechtbank en gelaste ontruiming vóór 19 juni 1979.

Goede raad was toen duur voor burgemeester Polak en "heroïne-wedhouter" Irene Vorrink. Zij gingen tenslotte in arrenmoede in op het plan van de welzijnswerkers om de heroïne-opvang (lees dus: heroïne-handel) te decentraliseren en onder te brengen in meerdere ruimten in de stad.

Mevrouw Vorrink kreeg de hoogst onaangename taak om

de omwonenden van de toekomstige drugs-centra voor te bereiden op de komst van de verslaafden. De inderhaast georganiseerde buurtvergaderingen werden een ware ramp. Overal kreeg wethouder Vorrink de verschrikkelijkste verwensingen naar het hoofd geslingerd en één keer zelfs moest zij letterlijk de vlucht nemen.

Met de fatale datum van 19 juni in zicht, maar nog zonder mogelijkheden de verslaafden elders onder te brengen, raakte de gemeente steeds meer in de greep van de almachtige welzijnswerkers.

Almachtig, want waren immers de enigen door wie de verslaafden zich lieten zeggen. Slechts enkele dagen voor de ontruimingsdatum kwamen de welzijnswerkers met de "oplossing", die later zo rampzalig zou blijken te zijn: in enkele 19de-eeuwse arbeiderswijken hadden zij vier oude buurtcafés opgepauzeerd. Daarheen waren zij bereid hun verslaafden te geleiden.

De gemeente moest dan echter wel tot aankoop van de cafés overgaan, en zo kon het gebeuren dat cafés die enkele maanden tevoren nog geen vijftien mille hadden opgebracht, nu door de totaal klemgereden gemeente werden verworven voor bedragen tussen de veertig- en zestigduizend gulden.

De plaatsen waar deze "café-achtige ruimten" waren gelegen, werden angstvallig geheim gehouden. Maar als gevolg van de in de omgeving groeiende onrust door inbraken, overvallen en schietpartijen, raakten ze al gauw bekend. Het waren de Jacob van Lennepkade, de Eerste Jacob van Campenstraat, de Lijnbaansgracht en de Ruischstraat.

De protesten laiden uiteraard hoog op. De acties van buurtbewoners vonden hun bekroning in de grote brand in het drugscafé aan de Lijnbaansgracht, ongetwijfeld aangestoken door omwonenden, die de vlammen juichend zagen opslaan.

Als gevolg van dit alles zag de gemeente zich genoodzaakt te een na de andere de drugscafés te sluiten en elders in de stad nieuwe gelegenheden aan te kopen. Dat laatste steeds stilzwijgend en in angstige afwachting van het moment waarop dit "opvangwerk" in de buurt bekend zou worden en de hel weer zou losbarsten.

Het laatste treffen tussen de benarde gemeente en verhitte buurtbewoners vond plaats in augustus in Diemen, waar mevrouw Vorrinks opvolger Polak nog een oud dorpscaféje op de kop had getikt. Toen de verbouwing tot opvangcentrum was voltooid, brandde het interieur door nooit opgehelderde oorzaak geheel uit en kon de aannemer opnieuw aan het werk.

Tevergeefs uiteraard, want weldra braken opnieuw branden uit in het drugscafé, dat ten slotte onder daverend applaus van de buurt totaal in de as werd gelegd.

"Jammer dat ze het ten slotte zo grondig hebben aangestoken," vertelde ons een loodgieter, "want ik heb aan die herhaalde verbouwingen twee keer tien mille verdiend. Zo had ik wel eindeloos door willen gaan."

Op 22 oktober zal de Amsterdamse raad de tragedie overzien.